

Sundbyberg 2025-03-14

Diarienummer: S2024/02055

Vår referens:

Annica Nilsson

annica.nilsson@funktionsratt.se

Mottagare:

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar: Ds 2024:29 Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 53 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sedan 2009 är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gällande i Sverige. Därigenom är Sverige som stat skyldig att förverkliga rättigheterna i konventionen.

Funktionsrätt Sveriges synpunkter

Övergripande synpunkter

Utredningens ambition att fler ska få möjlighet att närma sig arbetsmarknaden och få ett arbete är bra. Funktionsrätt Sverige företräder en stor grupp i samhället som vill arbeta men som ofta inte får chansen. Det kan bero på diskriminering, fördomsfulla attityder, att stöd till arbetssökande brister, att arbetsmiljö och arbetsuppgifter inte är tillgängliga.

Vi menar att aktiviteter - om de är rätt utformade - är bra och utvecklande, men om de är dåligt anpassade utifrån individens behov och förutsättningar kan det få skadliga effekter och ett motsatt resultat. Dåligt anpassade aktiviteter och krav som individen inte kan leva upp till blir ett tvång och upplevas som ett misslyckande som försämrar individens mående och riskerar att i stället föra individen längre från arbetsmarknaden. Särskilt om det följs av repressalier som indragna bidrag med mera. Det här har också utredningen pekat på som en utmaning och en risk.

Personer med funktionsnedsättning är kraftigt överrepresenterade inom försörjningsstödet.¹ Det är mer än sex gånger vanligare med ekonomiskt bistånd bland personer med insatser enligt SoL än i övrig befolkning. Förekomsten av ekonomiskt bistånd är även högre inom LSS. På senare år har det blivit vanligare med långvarigt ekonomiskt bistånd bland personer med funktionsnedsättning, samtidigt som insatsen minskat bland övrig befolkning. 14 procent är sjukskrivna med läkarintyg och 3 procent uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning. Det finns emellertid skäl att anta att gruppen som har funktionsnedsättning - diagnosticerad eller inte - är långt större än så. Att ha svårt att hantera sin ekonomi kan vara en del av svårigheterna i en funktionsnedsättning, likaså att klara av olika krav på en arbetsplats eller som myndigheter uppställer. Det finns därtill en hög samsjuklighet mellan skadligt bruk och funktionsnedsättning.² Mycket talar också för att det finns en underdiagnostisering bland utomeuropeiskt födda personer.³ Att stödda personer med funktionsnedsättning och personer som står långt från arbetsmarknaden mot ett arbete kräver ofta mer personalintensiva insatser, vilket också beskrivs i avsnitt 6. Det kräver också kunskap, förutsägbarhet, tid och tillit. Trots detta

¹ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, [Lägesrapport 2024](#), Socialstyrelsen.

² <https://www.adhdivarden.se/amnen/artiklar/En-av-fyra-med-substansbrukssyndrom-har-ADHD>

³ Se bland annat "[Återrapport Uppdrag till Arbetsförmedlingen att analysera och redovisa behov hos långtidsarbetslösa som står särskilt långt från arbetsmarknaden](#)", 9 februari 2023,

saknas det för en meningsfull och utvecklande aktivitet och insats så viktiga funktionsrättsperspektivet genomgående. Det är en allvarlig brist. Avsaknaden innebär att en heltäckande och rättvisande bild av innebörden av utredningens förslag och det arbete som behöver byggas upp ute i landets socialtjänster inte ges.

Försörjningsstödet är inte tänkt som en permanent försörjningskälla, trots det kan det de facto bli det för personer med funktionsnedsättning när samhällets stöd och förmåga att göra anpassningar brister. Till exempel leder en restriktiv tillämpning av sjukförsäkringen till att människor tvingas ansöka om ekonomiskt bistånd.^{4 5} Tuffa formella krav på aktivitetsrapportering av arbetssökande hos Arbetsförmedlingen kan leda till sanktioner för personer med kognitiva nedsättningar som har svårt att klara kraven. Dras ersättningen in är försörjningsstöd det enda som återstår.^{6 7}

Funktionsrätt Sveriges huvudsakliga synpunkter:

- Trots att personer med funktionsnedsättning är kraftigt överrepresenterade inom försörjningsstödet saknas en ordentlig funktionsrättskonsekvensanalys.
- Vi är för att socialtjänsten ska erbjuda stöd mot arbete, men avstyrker aktivitetskrav på individen så länge inte evidensbaserade verksamheter och insatser finns på plats. Krav på individen behöver också motsvaras av ett tydligt krav på kommunen att tillhandahålla evidensbaserat individuellt

⁴ <https://arbetet.se/2020/11/02/allt-fler-sjukskrivna-tvingas-soka-hjalp-hos-socialtjansten/>

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/nya-siffror-visar-funktionsnedsatta-tvingas-till-socialen>

⁵ "Avslag på ansökan om aktivitetsersättning. En analys av hur det går för unga som får avslag på sin ansökan om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga", ISF 2021:2. Enligt ISF behövde en relativt stor grupp personer som fått avslag på ansökan om aktivitetsersättning uppbära ekonomiskt bistånd återkommande under flera år.

⁶ <https://www.altinget.se/arbetsmarknad/artikel/arbetsformedlingen-diskriminerar-personer-med-kognitiva-svaarigheter>

⁷ Vi har också sett exempel på personer med funktionsnedsättning som är inskrivna i Arbetsförmedlingen inte får något stöd alls med aktivitetsrapporteringen, trots funktionshinderkod som fastställer en kognitiv nedsättning. De ekonomiska konsekvenserna har varit förödande för vissa som rapporterat för tidigt eller för sent och därmed fått kraftigt reducerat dagessättning, helt utan hänsyn till funktionsnedsättningen och uteblivit stöd från Arbetsförmedlingen.

stöd till den enskilde för att säkerställa att aktivitetskravet ska kunna uppfyllas på korrekt sätt.

- Aktivitetskrav får inte innebära att staten i form av Arbetsförmedlingen drar sig tillbaka och långsiktigt eller permanent fransäger sig ansvaret för arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden och uppbär försörjningsstöd. Satsa i stället på Arbetsförmedlingen och evidensbaserat stöd till målgruppen.
- Vi föredrar utredarens alternativa förslag, då det riskerar att bli både förvirrat och rörigt för individen med insatser från två håll samt resursmässigt ineffektivt.
- Uppgifter som ska inrapporteras till Socialstyrelsen och redovisas till IVO behöver innehålla uppgifter om funktionsnedsättning så att insatser kan utvärderas utifrån funktionsnedsättning.

Synpunkter på enskilda förslag

7.2 Det ska införas ett aktivitetskrav i socialtjänstlagen

***Förslag:** Det ska införas ett aktivitetskrav för rätt till försörjningsstöd och en skyldighet för kommuner att tillhandahålla aktiviteter.*

Bestämmelserna om aktivitetskrav förs in i socialtjänstlagen (2001:453).

Funktionsrätt Sverige är positiva till förslaget att kommuner ska erbjuda personer som uppbär försörjningsstöd aktiviteter som ska leda närmare arbetsmarknaden, liksom till att evidensbaserade insatser byggs upp hos landets socialtjänster. Dock avstyrker vi att det ska vara ett krav på individen. Om ett krav ändå införs, behöver ett tydligt mot-krav på kommunerna att erbjuda evidensbaserat och individuellt utformat stöd tydligt föras in.

Utredningen framhåller att kommunernas mål är att individer ska uppnå egenförsörjning i stället för att vara beroende av bidrag. Dock saknas en tydlig struktur för att säkerställa evidensbaserade insatser och att aktivitetskraven är anpassade efter individens faktiska förmåga. Aktivitetskrav per se är inte effektiva för personer som står långt från arbetsmarknaden, vilket också lyfts av utredningen. Enligt förslaget kan kommuner i vissa fall neka försörjningsstöd till den som inte följer kravet på aktivitet, det riskerar att förvärra hälsa och sociala problem och skapa en större belastning på socialtjänsten i det långa loppet. Vi menar att det är tydligt att kommunerna kommer att behöva investera i fler aktiviteter med högre kvalitet för att de ska

vara effektiva, evidensbaserade och uppnå målet om egenförsörjning. Dock ges inga tillfredsställande svar **med** beskrivningar av hur personer med stora utmaningar ska garanteras ett adekvat stöd. Personer med funktionsnedsättning utgör en stor andel av de som idag uppbär försörjningsstöd, trots det har deras komplexa situation och utmaningar i möten med myndigheter och arbetslivet inte belysts. Det är en stor brist och gör att underlaget inte är tillräckligt för att kunna införa förslaget regelverk. Om det ändå genomförs är risken överhängande att det inte kommer att ha avsedd effekt.

7.3 Socialnämndens ansvar för att det finns tillgång till insatser för vuxna med försörjningsstöd

Förslag: Socialnämnden ska ansvara för att det finns tillgång till kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning för vuxna personer som får försörjningsstöd. Insatserna ska utgöras av

1. aktiviteter som syftar till att motivera individen eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
2. aktiviteter som syftar till att öka individens språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
3. arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning, och
4. aktiviteter inriktade på jobbsökande.

Insatserna ska vara utformade på ett sådant sätt att personer som deltar är oförhindrade att ta ett arbete och även i övrigt kan stå till arbetsmarknadens förfogande.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget att det bör ställas krav på socialnämnden att säkra tillgång till vissa typer av insatser i syfte att ska finnas en tillräcklig bredd av insatser för att de som omfattas av aktivitetskravet ska kunna anvisas till en insats som ger dem en meningsfull sysselsättning. Det bör dock framgå tydligare att aktiviteter behöver vara utformade utifrån individens behov och utgöras av evidensbaserade metoder. Uppföljningar bör ske kontinuerligt för att identifiera och avhjälpa hinder som kan uppstå längs vägen. Detta inkluderar både praktiska stödåtgärder som psykosocialt stöd för att hantera arbetsrelaterad stress och osäkerhet.

För många kan det vara en stor utmaning att ta steget till arbetsträning, speciellt för dem vars funktionsnedsättning inte ens tillåter dem att klara av sina basala behov, och än mindre att över tid

sköta sin ekonomi. Detta skapar en situation där många individer inte bara kämpar med arbetsrelaterade krav utan även med att hantera sin vardag. Vi ser ett behov av att införa tydligare och mer flexibla övergångsstrukturer som gradvis hjälper individer att röra sig mot arbetsträning och arbete, med fokus på individuellt anpassade stödåtgärder och tid för successiv anpassning.

7.4 Målgrupp och när kravet ska inträda

Förslag: Socialnämnden ska vara skyldig att kräva att en vuxen person som får försörjningsstöd sedan minst två månader deltar i kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning. Socialnämnden ska få ställa sådant krav även innan personen har fått försörjningsstöd i två månader.

Krav enligt första stycket ska inte få ställas på den som

1. redan har sysselsättning på heltid i form av arbete, studier eller statliga, kommunala eller regionala insatser,
2. har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–d §§ socialförsäkringsbalken,
3. har sjuksättning, i den del han eller hon har sjuksättning, eller
4. är föräldraledig med ett barn som inte har fyllt ett år.

Funktionsrätt Sverige avstyrker förslaget vad gäller aktivitetskrav samt att kravet ska vara på heltid. Vi konstaterar också att utredaren måste ha missat att undanta personer som erhåller sjukpenning, givetvis behöver också de undantas då de behöver få rehabilitering från hälso- och sjukvården. Vi menar också att gruppen som har aktiviteter hos Arbetsförmedlingen också behöver undantas, i enlighet med utredningens alternativa förslag.

7.5 Vissa arbetsmarknadspolitiska insatser bör betraktas som heltidssysselsättning vid tillämpningen av aktivitetskravet

Förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om att deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser ska vara att betrakta som sysselsättning på heltid vid tillämpningen av aktivitetskravet.

Förslag: Vid tillämpningen av aktivitetskravet ska deltagare i det arbetsmarknadspolitiska programmet förmedlingsinsatser anses vara sysselsatta på heltid.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker, men betonar samtidigt allvaret i att en del program ger undermåligt stöd. Till exempel har bristerna inom den upphandlade tjänsten Steg till arbete varit helt oacceptabla.

En granskning som tidningen Arbetet gjort visar på att utlovad personal inte funnits i tillräcklig utsträckning, otillräcklig kunskap om funktionsnedsättning, undermåliga lokaler och bristande aktiviteter och stöd. Förvaring är ett ord som används av personer som deltagit eller deltar i tjänsten.⁸ Steg till arbete riktar sig till en grupp med stora behov av anpassning och stöd, det hade motiverat tydligare och tuffare krav i samband med upphandling, en ökad kontroll och verksamhetsgranskning från Arbetsförmedlingen.

7.6 Kravets tidsmässiga omfattning och förläggning

Förslag: *Krav på deltagande i kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning ska anpassas till de övriga aktiviteter den enskilde har i form av arbete, studier eller andra statliga, kommunala eller regionala insatser. Tillsammans med dessa aktiviteter och den enskildes övriga skyldigheter ska kravet motsvara vad den enskilde har förmåga att delta i men inte överstiga 40 timmar per vecka. Om den enskilde ännu inte har fått försörjningsstöd i två sammanhängande månader får kravet vara lägre.*

I hushåll med barn måste ett krav på deltagande i kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning dessutom vara rimligt i förhållande till hur mycket barnomsorg kommunen erbjuder barnet.

Funktionsrätt Sverige framhåller betydelsen av att skrivningen "ska kravet motsvara vad den enskilde har förmåga att delta i" efterlevs. Den innebär att individens förmåga behöver utredas ordentligt så att krav inte ställs som individen inte kan leva upp till. Dock känner vi stark oro över hur socialtjänsten ska kunna göra nödvändiga bedömningar av den enskilda förmågan liksom bedömningar av stödbehov. Det är komplexa bedömningar som kräver stor kunskap om olika funktionsnedsättnings konsekvenser, individers livssituation, hjälpmedelsbehov men också kunskap om evidensbaserat framgångsrikt stöd, olika anpassningar liksom möjligheterna på arbetsmarknaden, och olika vägar dit. Omfattande kompetensutvecklingsinsatser kommer att behövas för att de här bedömningarna ska bli rättssäkra och korrekta. Vården kan också behöva kopplas in för behandling och eventuell diagnos.

⁸ <https://arbetet.se/2024/05/20/funktionsnedsatta-anna-efter-privata-jobbstodet-i-samre-skick-an-innan/>
<https://arbetet.se/2025/02/03/fornedrande-fiasko-drabbar-arbetslosa/>
<https://arbetet.se/2025/02/03/youtube-filmer-och-fejkad-praktik-nar-foretag-ska-fixa-jobb-at-funktionsnedsatta/>

Vi är också oroade över att utredningen föreslår ett sysselsättningskrav på heltid. Tyvärr har vi erfarenhet av att resurser, beredskap och kunskap om funktionsnedsättningar och vilket stöd som behövs för att stödja på ett framgångsrikt sätt ofta inte finns, vilket riskerar att leda till en slags "förvaring" av människor. Det är kostsamt för samhället, och inte minst för individerna själva som riskerar ökad psykisk ohälsa och att i stället föras längre från arbetsmarknaden. Vi ser en risk i att det här kan bli ett nytt fas 3 och det kommer därför med stor sannolikhet att bli ett kontraproduktivt krav.

Samtidigt vill vi lyfta fram möjligheterna som finns om individen erbjuds ett tillitsbaserat evidensbaserat stöd utifrån behov. Eftersom de flesta kan arbeta – under rätt förutsättningar – är det viktigt att se potentialen i alla och att inte räkna ut människor utan att lyssna på hur de ser på sin situation och sina möjligheter. "Förmåga att delta" kan handla om vilka anpassningar och insatser som kommunen är beredd att göra och sätta in. Att möta människor utifrån deras behov och förutsättningar är avgörande. Det bör ske på ett sätt som skapar tillit, tvång förenat med sanktioner är inte rätt väg att gå.

7.7 Krav på planering

***Förslag:** När socialnämnden ställer krav på en enskild att delta i insatser enligt aktivitetskravet ska nämnden upprätta en individuell plan för insatserna. I planen ska rimlig tid avsättas för arbetssökande.*

Funktionsrätt Sverige betonar vikten av att en individuell plan för insatserna upprättas och menar att det bör skrivas in tydligt i den bindande lagregeln att en sådan ska utgå från individens behov och förutsättningar enligt förslag:

"ska nämnden upprätta en individuell plan för evidensbaserade insatserna som utgår från individens behov och förutsättningar."

Det är angeläget att motverka risken för att aktiviteterna får motsatt effekt och inte fyller syftet att föra individen närmare arbetsmarknaden. Det här kräver att kommunen kan erbjuda evidensbaserade insatser utifrån de individuella behov som aktuella personer kan ha.

När det gäller att avsätta tid för jobbsökande, vill vi betona att många personer med funktionsnedsättning också behöver stöd och hjälp med just detta.

7.8 Uppehåll i aktiviteterna

Förslag: Socialnämnden ska se till att den som deltar i insatser enligt aktivitetskravet får uppehåll i aktiviteterna i fyra sammanhängande veckor per år. Uppehållet ska förläggas till den period de kommunala skolorna har sommarlov.

Det är bra att sammanhängande ledighet tydliggörs, samtidigt skulle föreslagna regelverk kunna innebära att dessa fyra veckor är de enda lediga veckorna på året. Vi menar att det är orimligt att personer som är i behov av försörjningsstöd och ålagd aktivitetsplikt (ifall föreslagna regelverk blir verklighet) ska ha sämre rättigheter än personer som arbetar. Även dessa behöver kunna vara lediga på barns lov med mera.

7.10 Konsekvenser av att inte delta i aktiviteter enligt kravet

Förslag: Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i insatser enligt aktivitetskravet ska socialnämnden kunna vägra eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd. Detsamma ska gälla om den enskilde utan godtagbart skäl uteblir från insatserna.

Funktionsrätt Sverige avstyrker förslaget. Samhällets yttersta skyddsnät kan inte vara beroende av förmåga att delta i aktiviteter. Många personer med funktionsnedsättning, med eller utan diagnos, möter stora svårigheter i mötet med myndigheter. Inte sällan uppställs krav som inte är anpassade utifrån individens förutsättningar. Om kommunerna inte lyckas erbjuda fungerande och meningsfulla aktiviteter, kan det bli omöjligt för en person med funktionsnedsättning att klara av det som krävs och därmed få tillgång till nödvändigt ekonomiskt stöd. Att arbeta med sanktioner och tvång i förhållande till personer som lever med stora utmaningar är inte ett framgångsrecept, det riskerar i stället att stjälpa och föra individer längre ifrån arbetsmarknaden. Risken är överhängande att personer inte ser någon annan möjlighet än att dra sig undan och står då helt utan försörjning. Det kan vi inte acceptera.

För att klara av aktiviteter och kunna få individuellt utformat stöd är dessutom inte sällan diagnos, stöd och behandling från vården avgörande. Det är avgörande att individer inte kan sanktioneras om de väntar på en utredning eller om en diagnos inte har ställts än. De långa köerna till psykiatri, BUP och annan specialistvård gör det inte bara orimligt utan nästan omöjligt för individer att leva upp till

kraven på att själva ordna fram nödvändiga intyg i tid. Sanktioner bör inte heller tillåtas mot individer där förseningar i utredningar beror på systemfel inom vården. Kommuner och andra ansvariga myndigheter måste utveckla stärkta rutiner för att, i samverkan med varandra, identifiera och stödja personer som fastnar i dessa processer.

7.11 Deltagare i insatser enligt aktivitetskravet ska inte vara diskvalificerande från ersättningar och insatser inom arbetsmarknadspolitiken

Förslag: En sökande som deltar i insatser enligt 4 kap. 4 a § socialtjänstlagen (2001:453) kan få arbetslöshetsersättning.

Bedömning: Den som deltar i insatser enligt aktivitetskravet kan inte enbart på den grunden skrivas ut ur ett arbetsmarknadspolitiskt program eller nekas ersättning enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker.

7.12.1 Samverkan mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen

Bedömning: Förslaget medför behov av god samordning och gemensam planering mellan kommunen och andra aktörer, i synnerhet Arbetsförmedlingen. Tydlig författningsreglering rörande samverkan finns redan på plats och det pågår för närvarande också utvecklingsarbete på området. Utredningens förslag skapar dessutom i sig nya möjligheter till samordning av insatser och samverkan i praktiken. Med anledning av aktivitetskravet bör därför inte införas reglering med ytterligare krav på samverkan mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen.

Funktionsrätt Sverige delar inte utredningens bedömning. Vår erfarenhet är att det finns stor förbättringspotential när det gäller samordning och samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen, liksom mellan kommun och andra aktörer exempelvis med regionen. Samverkan måste fungera och det finns behov av att tydligare reglera detta. Det gäller även samverkan med vården, då många först kan behöva insatser från vården för att sedan kunna ta emot adekvata insatser från andra aktörer.

7.12.2 Informationsöverföring från Arbetsförmedlingen till socialnämnden

Förslag: Socialnämnden ska ha rätt att hos Arbetsförmedlingen ta del av följande uppgifter om enskilda

- i de fall en person är anvisad till verksamhet på deltid i ett arbetsmarknadspolitiskt program, skälen för att beslutet avsett verksamhet på deltid,
- vilka skyldigheter en person har enligt sin handlingsplan,
- hur många timmar per vecka Arbetsförmedlingen bedömer att en person behöver för fullgörandet av sina skyldigheter enligt sin handlingsplan exklusive krav eget arbetssökande, och
- vilka insatser och aktiviteter som finns planerade för en person och i förekommande fall start- och slutdatum för dessa.

Förslag: För tillhandahållande av information till en socialnämnd enligt 5 § 5 lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska Arbetsförmedlingen få behandla följande personuppgifter:

- i de fall en person är anvisad till verksamhet på deltid i ett arbetsmarknadspolitiskt program, skälen för att beslutet avsett verksamhet på deltid,
- vilka skyldigheter en person har enligt sin handlingsplan,
- hur många timmar per vecka Arbetsförmedlingen bedömer att en person behöver för fullgörandet av sina skyldigheter enligt sin handlingsplan exklusive krav på eget arbetssökande, och
- vilka insatser och aktiviteter som finns planerade för en person och i förekommande fall start- och slutdatum för dessa.

Bedömning: Det behövs ingen ytterligare författningsreglering för att informationen ska få lämnas ut till socialnämnden på ett medium för automatiserad behandling.

Vi ser stora utmaningar med att ansvaret för individer delas mellan Arbetsförmedlingen och socialtjänsten på det sätt som föreslås. Det finns en stor risk för förvirring hos den enskilda individen som kan ha svårt att förstå varför liknande insatser ska ges av två olika aktörer och det skapar rörighet kring vem som ska göra vad. Större fokus bör ligga på tydlighet och förutsägbarhet i utförandet och huvudmannaskapet. Vi har också svårt att se rimligheten i att Arbetsförmedlingen, idag redan hårt ansträngd med stora utvecklingsbehov när det gäller stödet till arbetssökande, påförs föreslagna rapporteringsuppgifter. Vi menar att det alternativa förslaget är ett mer rimligt upplägg att börja med ifall en aktivitetsplikt ska införas.

7.13 Tillsyn över och sanktioner mot kommuner

7.13.1 Ett sanktionssystem införs

Förslag: *Inspektionen för vård och omsorg ska ålägga en kommun att betala en sanktionsavgift om det föreligger systematiska brister i kommunens tillämpning av aktivitetskravet.*

Innan beslut om sanktionsavgift fattas ska kommunen ges skälig tid att åtgärda bristerna. Sanktionsavgifterna ska tillfalla staten

Funktionsrätt Sverige tillstyrker. I en sådan granskning behöver också IVO kunna anmärka på en kommun som menar att den enskilde inte har förutsättningar att delta, men att det egentligen handlar om att kommunen inte vill lägga resurser på att anpassa och ge adekvata insatser. "Har förmåga att delta" kan ibland handla om vilka anpassningar och insatser som en kommun är beredd att göra och sätta in. En inte osannolikt systematisk brist skulle kunna vara att kommunen inte gör nödvändiga anpassningar för den enskilde eller hävdar att vissa personer inte är aktuella för aktiviteter till exempel på grund av intellektuell funktionsnedsättning.

Då IVO redan är en överbelastad myndighet, behöver IVO ges mer resurser om uppdraget ska bli effektivt. Uppdraget får inte heller påverka myndighetens resurser till att genomföra den knäpphändiga tillsyn som redan finns över LSS och SoL.

7.13.3 Möjlighet att besluta om ny sanktionsavgift

Förslag: *Om en kommun efter ett lagakraftvunnet beslut om sanktionsavgift för systematiska brister i tillämpningen av aktivitetskravet fortfarande underlåter att åtgärda bristerna får IVO besluta om en ny sanktionsavgift.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker. Det är mycket viktigt att IVO kan besluta om en ny sanktionsavgift. Beslut om LSS- och SoL-insatser verkställs idag inte med stora problem för vår medlemsgrupp som inte får del av nödvändigt stöd.

7.13.4 Redovisnings- och rapporteringsskyldighet

Förslag: *Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg redovisa hur kommunen arbetar med aktivitetskravet. Av redovisningen ska särskilt framgå*

- 1. vilka insatser inom aktivitetskravet det finns tillgång till inom kommunen,*
- 2. hur socialnämnden arbetar med kravställande enligt aktivitetskravet, och*

3. hur socialnämnden arbetar med individuella planer för dem som deltar i insatser enligt aktivitetskravet.

Redovisningen ska ske en gång var annat år samt då kommunen på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av aktivitetskravet.

Förslag: Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg rapportera

1. hur många personer, uppdelat på försörjningshinder, som har fått insatser enligt aktivitetskravet när det varit frivilligt för kommunen att kräva deltagande,

2. hur många personer, uppdelat på försörjningshinder, som har fått insatser enligt aktivitetskravet när det varit obligatoriskt för kommunen att kräva deltagande,

3. hur många personer, uppdelat på försörjningshinder, som har vägrats eller fått nedsatt försörjningsstöd på den grunden att de inte har deltagit i insatser enligt aktivitetskravet.

Rapporteringen ska ske en gång per kvartal.

Funktionsrätt Sverige betonar att det i redovisning och rapportering behöver gå att urskilja information utifrån funktionsnedsättning.

Den som har funktionsnedsättning kan ofta inte på samma sätt som andra klara av att delta i olika aktiviteter eller moment som är kopplade till att få försörjningsstöd. De är också beroende av att anpassningar och adekvata insatser erbjuds.

Redan idag uppställs ett stort antal administrativa krav för att få del av försörjningsstöd, krav som kan vara oerhört svåra att klara av för personer med funktionsnedsättning, till exempel redogöra för räkningar, bankkonto mm. För personer som nekats ersättning hos Försäkringskassan men som bedömts av Arbetsförmedlingen för sjuk för att arbeta har också svårt att stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete.

7.14 Överklagande

Förslag: Inspektionen för vård och omsorgs beslut om sanktionsavgift för brister avseende aktivitetskravet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Bedömning: Det behövs ingen ny författningsreglering för att en enskild ska kunna överklaga socialnämndens beslut att vägra eller sätta ned försörjningsstöd på grund av att han eller hon avböjer att delta i eller uteblir från aktiviteter enligt aktivitetskravet.

Funktionsrätt Sverige betonar vikten av att ifall en aktivitetsplikt införs måste den enskilde ha möjlighet att överklaga ett beslut om nekande av försörjningsstöd. Samhället behöver också ställa upp

med resurser för att hjälpa individen med att överklaga. I praktiken riskerar annars många med funktionsnedsättning stå rättslösa då bristande ork, ekonomi, nätverk och kunskap kan omöjliggöra ett överklagande.

7.15 Kommunernas rapportering till Socialstyrelsen och möjligheter till uppföljning och utvärdering

Förslag: Socialstyrelsen bör inför införandet av ett aktivitetskrav uppdras att se över de föreskrifter som reglerar socialnämndernas skyldighet att till myndigheten lämna uppgifter som möjliggör uppföljning och utvärdering av aktivitetskravet. Socialstyrelsen bör härvid samråda med IFAU och Arbetsförmedlingen.

Vi vill särskilt lyfta vikten av att kravet går att följa utifrån ett funktionsrättsperspektiv, då det sannolikt kommer att slå extra hårt mot vår målgrupp.

7.16 Särskilt om brukarundersökningar

Bedömning: Uppföljning av aktivitetskravet genom brukarundersökningar bör göras nära brukarna, på kommunal nivå. Utredningen utgår från att SKR i sitt arbete med att stödja kommunerna att årligen genomföra brukarundersökningar uppmärksammar införandet av aktivitetskravet och att brukarundersökningar kopplade till aktiviteterna enligt aktivitetskravet därigenom kommer till stånd.

Det är viktigt att brukarundersökningar genomförs så att allas möjlighet att komma till tals möjliggörs. De behöver planeras och genomföras utifrån olika funktionsnedsättningar finns representerade i undersökningsgruppen, exempelvis behöver de vara kognitivt anpassade så att exempelvis personer med intellektuell funktionsnedsättning har möjlighet att delta i undersökningarna på lika villkor.

8 Alternativt förslag. 8.1 Målgrupp

Förslag: Socialnämnden ska vara skyldig att kräva att en vuxen person som får försörjningsstöd sedan minst två månader deltar i sådana insatser som anges i 8 §. Socialnämnden ska kunna ställa sådant krav även innan personen har fått försörjningsstöd i två månader.

Krav enligt första stycket ska inte få ställas på den som redan har sysselsättning på heltid i form av arbete, studier eller statliga, kommunala eller regionala insatser, deltar i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen, har

uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–d §§ socialförsäkringsbalken, har sjukersättning i den del han eller hon har sjukersättning, eller är föräldraledig med ett barn som inte har fyllt ett år. Med aktiviteter enligt andra punkten avses inte sådana samtal eller möten som syftar till att slå fast individens stödbehov och skyldigheter och myndighetens uppföljning av dessa eller eget jobbsökande.

Funktionsrätt Sverige föredrar – i förhållande till huvudförslaget – utredningens alternativa förslag som innebär att personer som redan deltar i Arbetsförmedlingens aktiviteter undantas från aktivitetsplikten. Risker för överlappande ansvar, administrativa bördor mellan myndigheter och förvirring för individen kring vem som ska stödja med aktiviteter, minskar med det.

Vi vill också betona att ett aktivitetskrav inte får innebära att staten i form av Arbetsförmedlingen drar sig tillbaka och långsiktigt eller permanent fransäger sig ansvaret för arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden och uppbär försörjningsstöd. Idag brister stödet till arbetssökande med funktionsnedsättning och åtgärder behövs som rättar till detta, däribland tydliga direktiv från regeringen och ett intensivt förbättringsarbete hos myndigheten som bör ske i samverkan med funktionsrättsrörelsen.

9. Ikraftträdande

Förslag: De föreslagna författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. Bedömning: Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Funktionsrätt Sverige avstyrker tiden för föreslagen författningsändring. Det är ytterst tveksamt att kommunerna hinner bygga upp de evidensbaserade insatser som behövs till den 1 juli 2026. Det är rejäla satsningar och en rejäl utbyggnad som behövs. Att införa ett aktivitetskrav på heltid om ändamålsenliga insatser inte finns på plats försätter individer i en orimlig situation och riskerar att föra individer längre från arbetsmarknaden i stället för tvärtom samt sätta individer utan ekonomi.

10. Konsekvenser

Trots att en stor andel av de som ansöker om och uppbär försörjningsstöd har funktionsnedsättning, saknas funktionsrättsperspektivet i konsekvensbeskrivning samt i analyser och redogörelser av enskilda bärande förslag. Det här är allvarligt då insatser för målgruppen inte sällan är kostnads- och resurskrävande, samtidigt som kunskapen om funktionsnedsättningar inte sällan är låg vilket är ett problem när individers olika behov och

förutsättningar kommer att behöva mötas upp. Det är därför en onödigt kostsam och sannolikt onödigt ineffektiv förändring utan detta perspektiv. Till exempel ger utredningen inte utrymme för tillräckligt resonemang för de avancerade bedömningar som socialtjänsten behöver göra i möten med personer med olika funktionsnedsättningar och skilda utmaningar. Det här kräver stora kompetenssatsningar och en rejäl utbyggnad av evidensbaserat stöd hos socialtjänsten för, vilket är grunden för framgångsrikt stöd.

Stödet hos andra aktörer är också ofta bristande, vilket kan innebära ökad arbetsbelastning även hos socialtjänsten i fullgörandet av föreslaget uppdrag. Även SKR noterar i sitt remissvar att utredaren inte går in särskilt på konsekvenser i relation till funktionshinderspolitiken, liksom bristande stöd för såväl unga med aktivitetsersättning som personer som är sjuka.

Vi ser en stor risk i att aktiviteter som inte är god kvalitet och meningsfulla för individen kan bli följden och att den psykiska ohälsan ökar och måendet försämras ytterligare hos personer med funktionsnedsättning. Samt att konsekvensen blir att många tvingas avstå från att ansöka om försörjningsstöd och därmed helt stå utan försörjning.

Med vänlig hälsning

Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Ordförande